

กฎหมายอาญา มาตรา ๕๙-๑๐๖

อ.รวินท์ ชัยภีวัตรภักดี

โครงสร้างความรับผิดชอบในทางอาญา

- ๑. การกระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ
- ๒. การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด
- ๓. การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ

โครงสร้างความรับผิดชอบในทางอาญา

- ในการพิจารณาว่า บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาหรือไม่นั้น ประการแรกต้องดูว่า การกระทำของบุคคลนั้น ครอบคลุมองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่ (ฎ.๔๖๘/๒๕๖๖)

โครงสร้างความรับผิดชอบในทางอาญา

- ถ้าครบ องค์. ที่ กม.บัญญัติแล้ว ก็ต้องไปดูต่อไปว่า การกระทำนั้นมีกม.ยกเว้นความผิดหรือไม่
- หากไม่มีกม.ยกเว้นความผิด ก็ต้องดูต่อไปว่ามีกม.ยกเว้นโทษหรือไม่ หากไม่มีกม.ยกเว้นโทษ ก็หมายความว่าบุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบในทางอาญา
- บางกรณีอาจจะมีเหตุลดโทษ ก็คือกรณีที่ศาลอาจใช้ดุลพินิจลดโทษให้ เช่น บันดาลโทษะ ฯลฯ

โครงสร้างข้อ ๑ การกระทำครบองค์ประกอบ ที่กฎหมายบัญญัติ

- ๑).มีการกระทำ
- ๒).การกระทำครบ opak.ภายนอก ของความผิดในเรื่องนั้นๆ
- ๓).การกระทำครบ opak.ภายใน ของความผิดในเรื่องนั้นๆ
- ๔).ผลของการกระทำสัมพันธ์กับการกระทำ ตามหลักในเรื่อง
ความสัมพันธ์ระหว่างกระทำกับผล

กฎหมายยกเว้นความผิด เช่น

- ๑).กม.ยกเว้นความผิดใน ปอ. เช่น ป้องกันโดยชอบด้วยกม. ตาม ม.๖๘ หรืออาจกล่าวได้ว่าผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้

กฎหมายยกเว้นความผิด

■ กม.ยกเว้นความผิดใน ปอ. อื่นๆ เช่น ม.๓๐๕,
๓๒๙, ๓๓๑

กฎหมายยกเว้นความผิด

- ๒). กม. ยกเว้นความรับผิดที่มีได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น หลักกม.ทั่วไป ในเรื่องค.ยินยอม

หลักกม.ทั่วไป ในเรื่องความยินยอม

- แพทย์ตัดแขนตัดขาคนไข้ถือว่าเป็นการทำร้ายคนไข้ได้รับอันตรายสาหัส แต่แพทย์ไม่ต้องรับผิดชอบตาม ม.๒๙๓ เพราะค.ยินยอมของคนไข้ ไม่ขัดต่อ ค.สำนึกในศีลธรรมอันดี และเป็นค.ยินยอมที่มีอยู่จนถึงขณะที่แพทย์ กำลังผ่าตัดคนไข้
- ค.ยินยอมยกเว้นความผิดให้แก่แพทย์ไม่จำเป็นต้องมีบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ขัดกับ ม. ๒ เพราะ ม.๒ ห้ามนำสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรมาใช้เพื่อลงโทษบุคคล แต่นำหลักกม.ทั่วไปเรื่องค.ยินยอมมาใช้เพื่อเป็นคุณ

หลักกม.ทั่วไป ในเรื่องความยินยอม

- ม.๒ ว.หนึ่ง “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”

หลักกม.ทั่วไป ในเรื่องความยินยอม

- **ข้อสังเกต** ค.ยินยอมที่ยกเว้นค.ผิดนี้ ต่างจากค.ยินยอมที่ทำให้การกระทำขาด อปก.ภายนอก เช่น กรณียินยอมไม่เป็นบุกรุก (ฎ.๓๒/๒๕๓๖) ยินยอมไม่เป็นโจงเจ้าหนี้ (ฎ.๔๑๑/๒๕๐๘) ยินยอมไม่เป็นลักทรัพย์ (ฎ.๑๓๓๖/๒๕๒๒) ยินยอมไม่เป็นข่มขืนกระทำชำเราโดยฉ้อฉล (ฎ.๓/๘๔๑/๒๕๕๒)

หลักกม.ทั่วไป ในเรื่องจารีตประเพณี

- พระภิกษุมีอำนาจลงโทษศิษย์วัดได้ เพราะฉะนั้น จารีตประเพณีที่ให้อำนาจครูตีสูกศิษย์พอสมควรเพื่อ ว่ากล่าวสั่งสอน ก็ถือได้ว่าเป็นหลักกฎหมายทั่วไป ดุจเดียวกับเรื่องยินยอม (ฎ.๔๒๙-๔๓๐/๒๕๐๕)

กฎหมายยกเว้นความผิด

- ๓).กฎหมายยกเว้นความรับผิดอาจจะอยู่ในรธน.ก็ได้
เช่น บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ให้เอกสิทธิแก่สมาชิก
รัฐสภาในบางกรณี

กฎหมายยกเว้นความผิด

- ๔).กม.ยกเว้นความรับผิดอาจจะอยู่ใน ปพพ. เช่น
- ม.๑๓๔๓/ เจ้าของที่ดินอาจตัดรากไม้ซึ่งรุกเข้ามาจากที่ดินติดต่อและเอาไว้เสีย
- ม.๑๕๖๓(๒) ให้อำนาจบิดามารดาลงโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน

กฎหมายยกเว้นความผิด

- ๕).กม.ยกเว้นความรับผิดชอบจะอยู่ใน ปวิอ.
- ตร.ผู้ทำการจับจำต้องยิงยางที่ล้อรถของคนร้ายจนยางแตกเพื่อให้รถหยุดจะจับกุม เป็นการกระทำที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับตาม ปวิอ. ม.๘๓ว.๓ ตร.ไม่มีความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ (ฎ.๖๙๙/๒๕๐๒)

โครงสร้างข้อ ๓

การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ เช่น

■ กม.ยกเว้นโทษ เช่น

- การกระทำโดยจำเป็น ตาม ม.๖๓/

- การกระทำผิดของเด็กอายุไม่เกิน ๑๒ ปี และไม่เกิน ๑๕ ปี ตาม ม.๓/๓ และ ม.๓/๔

- การกระทำค.ผิดของคนวิกลจริต ตาม ม.๖๕ ผู้มีนเมา ตาม ม.๖๖ การกระทำผิดตามคำสั่งที่มีขอไปด้วยกม.ของจพง.ตาม ม.๓/๐ การกระทำค.ผิดเกี่ยวกับทรัพย์ในบางฐานค.ผิดระหว่างสามเวิรียา ตาม ม.๓/๑ ว.แรก

เหตุผลโทษ เช่น

- บันดาลโทษะ ตาม ม.๓๒
- ความไม่รู้กม. ตาม ม.๖๔
- คนวิกลจริตซึ่งสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้างหรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ตาม ม.๖๕ วรรคสอง
- คนมีนเมาซึ่งยังสามารถรับผิดชอบอยู่บ้างหรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้างตามม.๖๖
- ป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ ตามม.๖๙
- การกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินบางความผิดระหว่างญาติสนิท ตาม ม.๓๑ ว.สอง
- ผู้กระทำที่อายุกว่า ๑๕ ปี แต่ต่ำกว่า ๑๘ ปี ตาม ม.๓๕ หรือตั้งแต่ ๑๘ ปี แต่ยังไม่เกิน ๒๐ ปี ตาม ม.๓๖
- เหตุบรรเทาโทษ ตาม ม.๓๘

เหตุผลโทษ เช่น

- เหตุบรรเทาโทษ ตาม ม.๗๘ ว.สอง “เหตุบรรเทาโทษนั้นได้แก่ ผู้กระทำความผิดเป็นผู้โศดเขลาเบาปัญญา ตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส มีคุณความดีมาแต่ก่อน รู้สึกความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้น ลุแก่โทษต่อเจ้าพนักงานหรือให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา หรือเหตุอื่นที่ศาลเห็นว่ามีลักษณะทำนองเดียวกัน”

— ၂၅ —

โครงสร้างข้อที่ ๑.๑

การกระทำครบองค์ประกอบที่กม.บัญญัติ

- ๑.๑ ต้องมีการกระทำ
- ๑.๒ การกระทำนั้นครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดในเรื่องนั้นๆ
- ๑.๓ การกระทำครบองค์ประกอบภายในของความผิดในเรื่องนั้นๆ
- ๑.๔ ผลของการกระทำสัมพันธ์กับการกระทำตามหลักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำผล

๑.๑ การกระทำ

■ ม.๕๙ ว.ท้าย บัญญัติว่า การกระทำให้**หมายความว่า**
รวมถึง การให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้นโดยงดเว้นการที่
จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย

๑.๑ การกระทำ

- ในทางตำรา การกระทำ หมายความว่า การเคลื่อนไหวร่างกาย หรือการไม่เคลื่อนไหวร่างกาย โดยรู้สำนึก กล่าวคืออยู่ภายใต้บังคับของจิตใจ

รู้สำนึกหรืออยู่ภายใต้บังคับของจิตใจ

- ๑. มีความผิดที่จะกระทำ
- ๒. มีการตกลงใจที่จะกระทำตามที่คิดไว้
- ๓. ได้กระทำไป กล่าวคือ เคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหว
ร่างกายตามที่ตกลงใจอันสืบเนื่องมาจากความคิด

ไม่ถือว่ามี การกระทำ

- การเคลื่อนไหวหรือการไม่เคลื่อนไหวร่างกายของเด็กทารกไว้เฉยงสา
- คนวิกลจริตหรือคนเมาสุราถึงขนาดไม่รู้สภาพหรือสาระสำคัญในการกระทำของตน
- จล.ปัญญาอ่อนถึงขนาดไม่อาจรู้ได้ว่าการตัดต้นไม้หวงห้ามเป็นผิดกม. (มิใช่กระทำผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ เพราะมีจิตบกพร่องตาม ม.๖๕ ว.หนึ่ง) (ฎ.๘๓/๔๓/๒๕๔๔)

ไม่ถือว่ามีภาระทำ

- คนละเมอ คนเป็นลมบ้าหมู คนที่ร่างกายกระตุกโดยไม่รู้ตัว คนที่ถูกปลุกถูกรบกวน ถูกจับมือให้กระทำในขณะที่เพลอ ผู้ที่ถูกสะกดจิต
- ผู้ที่ร่างกายเคลื่อนไหวเพราะแรงธรรมชาติ เช่น แรงลมพายุ

ไม่ถือว่ามีภาระทำ

■ สามีแห่งภริยาตายขณะสามีละเมอ (ฎ.๒๕๙๐/๒๕๖๒)

คดีศาลสหรัฐฯ Fain v. Commonwealth

(๑๘๓/๙)

■ **ข้อสังเกต** แม้ จล. ในคดีนี้ จะไม่มีความผิดฐานฆ่าคนตาย เพราะ ยิงผู้ตาย ขณะ จล. ละเมอ แต่ ถ้า จล. รู้ล่วงหน้าว่า ตนมีแนวโน้มที่จะกระทำการรุนแรง ขณะนอนหลับ แล้ว จล. ยังเข้านอน โดยกำปืนไว้ในมือ จล. อาจมีความผิดฐาน ทำให้คนตายโดยประมาท

คดีศาลสหรัฐฯ People v. Decina (๑๙๕๖)

- จล.รู้ดีอยู่แล้วว่าตนเป็นโรคลมชัก (ลมบ้าหมู) ระหว่างที่จล.ขับรถอยู่จล.เกิดเป็นโรคลมชัก รถที่จล.ขับจึงเสียหลักพุ่งเข้าไปในที่เดินเท้าและชนเด็กถึงแก่ความตายถึง๔คน จล.มีความผิดฐานทำให้คนตายโดยประมาท เพราะจล.รู้ถึงอันตรายนั้นอยู่ก่อนแล้ว แต่ก็ยังขับรถไปตามท้องถนนโดยไม่คำนึงถึงผลซึ่งตนรู้อยู่ก่อนแล้วว่าอาจจะเกิดจากการเข้าขับรถ

การกระทำโดยการไม่เคลื่อนไหวร่างกาย

- ๑. การกระทำโดยงดเว้น
- ๒. การกระทำโดยละเว้น

๑.การกระทำโดยงดเว้นตามมาตรา๕๙

- ๑.๑เป็นการกระทำ กล่าวคือไม่เคยเลื่อนไหวร่างกาย โดยรู้สำนึก
- ๑.๒ทั้งๆที่ผู้กระทำมีนท.ต้องกระทำ
- ๑.๓นท.ต้องกระทำเป็นนท.โดยเฉพาะซึ่งต้องกระทำ เพื่อป้องกันผลที่เกิดขึ้นนั้น

หน้าที่โดยเฉพาที่จะต้องกระทำเพื่อป้องกัน
มิให้เกิดผลซึ่งเกิดขึ้นนั้น

■ ๑. นท. ตามที่กม. บัญญัติ เช่น บุตรจำต้องอุปการะ
เลี้ยงดูบิดามารดา ปพพ. ม. ๑๕๖๓ บิดามารดาจำต้อง
อุปการะเลี้ยงดูบุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ ปพพ.
ม. ๑๕๖๔ สามีภริยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกัน
ปพพ. ม. ๑๕๖๑

หน้าที่โดยเฉพาที่จะต้องกระทำเพื่อป้องกัน
มิให้เกิดผลซึ่งเกิดขึ้นนั้น

■ ๒. นท. อันเกิดจากการยอมรับโดยเจาะจง เช่น
ยอมรับเป็นคนเลี้ยงเด็ก เป็นนางพยาบาลดูแลรักษา
คนไข้ เป็นคนดูแลความปลอดภัยของผู้มาว่ายนํ้าใน
สระว่ายนํ้า เป็นผู้ควบคุมเครื่องกั้นรถยนต์เวลาที่รถไฟ
แล่นผ่านถนน ฯลฯ

■ นท. ตามข้อนี้ อาจจะมีค่าจ้าง หรือไม่มีค่าจ้างก็ได้

หน้าที่โดยเฉพาที่จะต้องกระทำเพื่อป้องกัน มิให้เกิดผลซึ่งเกิดขึ้นนั้น

- ๓.นท.อันเกิดจากการก่ออื่นๆ ของตน เช่น
- อาสาจูงคนตาบอดเดินข้ามถนน ขณะที่อยู่กลางถนน ปล่อยคนตาบอดทิ้งไว้กลางถนน เพราะรีบไปขึ้นรถประจำทาง
- เห็นคนเฒ่าอนหมดสติอยู่ตรงรางรถไฟ ไม่ช่วยอุ้มคนเฒ่าให้พ้นจากทางรางรถไฟ ทั้งๆที่ช่วยได้ เป็นการกระทำโดย**ละเว้น**ผิด ม.๓๗๔ แต่ถ้าเป็นพลเมืองดีเข้าไปช่วยอุ้มคนเฒ่าแล้ว เผอิญมีทรูคัพพ์เข้ามาให้ไปปฏิบัติหนท.โดยด่วน จึงวางคนเฒ่าไว้ที่เดิม เช่นนี้หากต่อมามีรถไฟมาทับคนเฒ่าตาย เป็นการทำให้คนเฒ่าตายโดย**งดเว้น** ผิด ม.๒๙๑

หน้าที่โดยเฉพาที่จะต้องกระทำเพื่อป้องกัน
มิให้เกิดผลซึ่งเกิดขึ้นนั้น

■ ๔. นท. อันเกิดจากการความสัมพันธ์เป็นพิเศษ
เฉพาเรื่อง กล่าวคือ ไม่มีกม. บัญญัติินท. ไว้โดย
ตรง แต่เพราะผู้กระทำและผลห. มีความสัมพันธ์
เป็นพิเศษต่อกัน เช่น บิดาที่ไม่ชอบด้วยกม. แต่
ช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์มาโดยตลอด
ฯลฯ

การกระทำโดยละเว้น

- ละเว้นต่างจากงดเว้นตรงนท. เพราะนท. ของ ละเว้นเป็นนท.โดยทั่วไป ส่วนนท.ของงดเว้นเป็นนท. โดยเฉพาะเพื่อป้องกันผลที่เกิดขึ้น
- ตอ.การกระทำโดยละเว้น เช่น ม.๓๗/๔, ๓๖๗, ๓๖๘, ๑๒๖, ๑๕๐, ๑๕๔, ๑๕๖, ๑๕๗, ๒๐๐, ๒๐๒, ๒๑๖, ๒๒๗ เป็นต้น